

A lig tudom elképzelni, miként lehetséges, hogy egy mindössze 7-8 gramm tömegű madár „működni” tudjon. Milyen parányi, törékenynek látszó, de ha meghallom az énekét, mindig meglepődöm, olyan elementáris erővel tör elő ennek a csöppnyi madárnak a torkából. A magyar madárfauna egyik legkisebb képviselője az ökörszem, róla szólunk most.

Troglodytes troglodytes a tudományos neve, melynek jelentése már sokat elárul a madárról. A „troglodyte” görögül barlanglakót jelent. Ha ezt az ökörszem méreteihez igazítjuk, fordíthatjuk üreglakónak is. A madár fészkelési szokásaira utal a kifejezés.

Az ökörszem Európa-szerte elterjedt erdei madár. Hegy- és dombvidéken az árnyékos völgyekhez, patakmedrekhez kötődik, míg síkvidéken a sűrű aljnövényzetű erdőket kedveli. Áprilisban a hímek ezeken az élőhelyeken foglalnak területet. Felcsendül

A parányi ökörszem

gyönyörű énekük, és nekilátnak a fészkepítésnek. Ez a nemes feladat rájuk hárul. Az ökörszem, ha teheti, elrejtí fészket a kíváncsi szemek elől. Az erdei mélyutak, vízmosások oldaliban kialakult üregekben, lelógó gyökök között, gyökerestül kifordult fák tuskói alatt készül a mestermű. A fészkek teljesen zárt, gömb alakú, egy apró bejárati nyílással rendelkeznek csupán. A talajról gyűjtött levelek, egyéb növényi darabkák alkotják. Belül puha mohával, szőrrel bélelt. A választott revírben kettő, esetleg három fészek is

készül. A tojó ezek közül választja ki a számára legszimpatikusabbat. Amint megvan ez a fészkek, elkezdődik a tojásrakás. Egy fészekalj 6-7 tojásból áll. A tojó minden nap egy tojást rak, amíg teljes nem lesz a létszám. Amint elérkezik az idő, elkezdődik a kotlás. Ez viszont teljes egészében a tojó feladata. A kotlás két hete alatt a hím vigyázza a revírt, és eteti párját, azonban amint kikelnek a fiókák, ő is kiveszi részét a munkából. Az utódok felnevelésében mindkét szülő részt vesz. A fiókáknak hordott rovaráplálék nagy

Farkasölő sisakvirág

A ki kedveli a babonákat, annak ez a növény a kedvencei közé fog tartozni. Bizonyára mindenkinek van praktikája arra, hogyan tud szellemeket űzni, és azt is nyilván mindenki tudja, hogy a vámpírok leghatékonyabb ellenszere a fokhagyma. De azzal ki van tisztában, hogy mit kell tenni, ha vérfarkassal fut össze az ember? Hát bizony, farkasölő sisakvirág krémmel kell elriasztania. Hogy ez mennyire igaz, nem tudom, mindenesetre most ezzel a növényvel foglalkozunk.

A sisakvirágok jellegzetes alakú virággal rendelkeznek. Morfológiai érdekesség, hogy a sisakszerű képződmény csészelevelek összenövéséből alakult ki. A valódi szíromlevelek a „sisak” takarásában nektáriumképző szervvé alakultak. Ennek a nektáriumnak az elérésére pedig csak a poszméhek képesek. Következésképpen a sisakvirágok beporzását is csak ezek a rovarok végzik.

Hazánkban négy fajuk fordul elő, két lila és két sárga virágú. Mindegyik

sisakvirágra jellemző továbbá, hogy mérgező növények. Az *Aconitum* nemzetség valamennyi tagjára igaz ez. A növény az akonitin alkaloidát tartalmazza, mely a levéltől a gyökérig minden részében megtalálható. A mérgezéshez nem feltétlenül kell a növényt elfogyasztani, az anyag jól szívódik fel bőrön keresztül is. Ezt a tulajdonságát sokszor használták a történelem során, ha valakit meg akartak mérgezni. Sőt, gyógyászati célra is alkalmazták a növényt. Manapság gyógynövény

részét a talajon kutatva gyűjtik össze. A legsűrűbb helyekre bebújva, gyökerek között, az avarban szednek össze rovarlárvákat, petéket, hernyókat, pókokat, szúnyogokat. Gyakorlatilag minden szóba jöhet, amit ilyenformán megtalálnak. A fiókák két hétig tartózkodnak a fészkekben. Kirepülés után még egy ideig a szülei etetik őket, majd önálló életet kezdenek. Az öreg madarak ezek után rendszerint másodköltésbe fognak. A költési szezon után ők is elhagyják a fészkelő területüket, és kóborlásba kezdenek. Ősszel feltűnhetnek a falusi kertekben, az udvarok farakásaiban, nádasokban, gyümölcsösökben, állattartó telepeken is. Bujkáló természetük miatt ilyenkor is nehéz őket észrevenni. Jelenlétükről általában erős, érdes cserregő hangja után szerezhetünk tudomást. Ugyan vonuló madár, de mindig akadnak áttelelő példányok is. A vonuló egyedek a mediterráneumban töltik a telet. Az áttelelők, ha tehetik, rovarok után kutatva próbálnak táplálkozni. De ha ínséges az idő, növényi táplálékot is esznek. Apró magok, vagy a madáretető alá lepotyogott magtörmelék is megfelel számukra.

Az ökörszem Magyarországon védett madár. Természetvédelmi eszmei értéke 25.000 Ft. Hazai állománya stabil, néhány tízezer párra tehető.

szerepének nincs jelentősége. A hatóanyag biztonságosan csak laboratóriumi körülmények között vonható ki.

A farkasölő sisakvirág (*Aconitum vulparia*) hegyvidéki elterjedésű növény. Árnyas erdőkben, vízmosásokban, völgyaljakban találjuk meg, bükkösökben, gyertyános-tölgyesekben. Először talán terebélyes leveleiről vesszük észre. Hosszú nyélen ülő, tenyeresen osztott levelei bokorszerűen nőnek az erdő talaján. A virágok a levelek közül kimagasló, több esetben elágazó virágzati tengely csúcsán ülnek. A szár akár méteresre is megnőhet. A virágok sárga színűek. Az egyes virágok nyúlánkak, sisakjuk hosszú. Az egy virágzati tengelyen fejlődő virágok laza fürtöt képeznek, melyet júniustól kereshetünk, akkor virágzik. A virágokból tüszőtermések fejlődnek.

A farkasölő sisakvirág Magyarországon védett növény. Természetvédelmi eszmei értéke 5000 Ft. A védettség okán, és a növény erősen mérgező mivolta miatt gyűjteni nem szabad!

KÉP ÉS SZÖVEG: VÖLGYI SÁNDOR

WWW.VOLGYISANDOR.EXTRA.HU

Indítsd jól a hétvégét!

Hűtsd le magad Mokos Borokkal!

Próbáld ki díjnyertes borainkat és gyümölcsbor különlegességeinket! A gyönyörű palkonyai pincesorral szemben, a halastavak fölötti hegyoldalon fekvő Pincészetünk páratlan élményt nyújt a borok szerelmeinek!

Júliusban minden
pénteken

20%

kedvezményt adunk a borok árából!

Vágd ki ezt a kupont és kóstold
meg borainkat!

Tel: +36 (72) 200 201
E-mail: info@mokos.hu

Cím: 7771 Palkonya,
Hegyalja u.1.

2014. 19. BAJAI JÚLIUS HALFŐZŐ 10-13. FESZTIVÁL

ANIMA SOUND SYSTEM • GHYMES
FISH! • ROY ÉS ÁDÁM TRIO • TOLVAI RENI
BALKÁN FANATIK • BLAHALOUISIANA
KÁLLAY-SAUNDERS ANDRÁS

Főtámogató: **mogyi** www.bajaihalfozofesztival.hu

Megyei és Állami